

LOGOS PERFORMANCE
MUZIEKDOZEN
IMPROVISATIE
PARTICIPATIE
'68 COMPOSITIE
MUZIEKROBOTS
VIOOL FEMINISME
GODFRIED-WILLEM RAES
SOUNDSCAPES
MEDITATIEF PAULINE
OLIVEROS

MONIEK DARGE

'Nog altijd '68'er'

Moniek Darge is een enthousiast pleitbezorger van experimentele kunst en muziek. Ze improviseert op viool bij de muziekrobots van haar partner Godfried-Willem Raes, stimuleert het publiek tot creativiteit met haar muziekdozen en biedt vrouwen, letterlijk, een podium.

Moniek Darge studeerde notenleer en viool aan het Muziekconservatorium te Brugge, schilderkunst aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent (waaraan zij nu zelf als docent is verbonden) en Kunstgeschiedenis, Filosofie en Moraalwetenschappen aan de Universiteit Gent. Zij is op het kunstzinnige vlak vooral actief als componist van soundscapes, (improvisatie)vioolist en performer met de muziekinstrumenten en alternatieve muziekdozen die zij zelf bouwt. Darge en haar partner Godfried-Willem Raes zijn als het Logos Duo in 1997 benoemd tot Cultureel Ambassadeur van Vlaanderen. Naast het Logos Duo maakt ze deel uit van nog een aantal gezelschappen, die alle gerelateerd zijn aan de Stichting Logos. Darge is de coördinator, Raes de voorzitter van de Gentse stichting. De organisatie is gericht op de promotie van nieuwe muziek en geluidgerelateerde kunst in het algemeen, maar voorop staat de muzikale productie en uitvoering door de leden zelf. Zij componeren, produceren, organiseren optredens in een eigen zaal en verrichten technologisch onderzoek. Het M&M Ensemble is een groep die speelt met muziekrobots; Logos Vrouwen is een vrouwenensemble dat improvisaties met verschillende media opvoert; het Logos Ensemble is een grotere muziekgroep waarmee meestal werken van anderen worden uitgevoerd.

LOGOS U bent op zoveel vlakken artistiek actief. Wat bepaalt de keuze voor een van die activiteiten op een bepaald moment?

Moniek Darge: "Ik hou sowieso van afwisseling, maar de keuze is vaak afhankelijk van de situatie. Als een festival vraagt naar muziekdozen, dan ga ik daarmee aan de slag; is er een vraag naar een concert met muziekrobots, dan combineer ik dat vaak met viool; werk ik samen met vrouwen, dan worden het vaak soundscapes of performances. Ik vind het zelf niet heel breed. Aanvankelijk heb ik viool gestudeerd en later, toen ik aan de universiteit zat, heb ik ook schilderkunst gedaan. Eigenlijk heb ik me van kinds af aan met beeldende kunst bezig gehouden en ben ik daarnaast geïnteresseerd in muziek en performance. Die drie zaken gaan heel goed samen. Het is mooi dat dat bij Logos allemaal samenkomt. Bij performances werk je met geluiden én visuele zaken én je staat op het podium. Dat is allemaal één."

Hoe is Stichting Logos ontstaan?

Darge: "Godfried had in 1968 aan het conservatorium van Gent een stuk gecomponeerd met de titel 'Logos', waarbij pingpongballetjes in de piano lagen en de maat niet door een dirigent maar door lichtjes werd aangeduid. De staf van het conservatorium was enorm conservatief: ze vonden dat muziek echt klassieke muziek moest zijn en als je pingpongballetjes in de piano gooide, had je in hun ogen gewoonweg geen muzikaal talent. Dus Godfried en zijn groep vlogen eruit, maar ze zijn bij elkaar gebleven. Ze hebben gezegd: oké, als er zo'n heftige reactie op hedendaagse muziek komt, dan gaan we alleen dat nog maar spelen, contact zoeken met mensen

uit het buitenland die soortgelijke dingen ondernemen, en festivals organiseren."

"In 1970 ben ik bij de Logos-groep gekomen. Vanaf dan tot 1980 hebben we elk jaar een mixed media-festival georganiseerd. Ik ben in die tijd ook gestart met de 'sonomobiel'-tentoonstellingen, met klanksculpturen van zowel binnen- als buitenlandse kunstenaars. Toen we vonden dat we alles wat officiëler moesten organiseren, hebben we van Logos een stichting gemaakt. Gaandeweg werd de groep kleiner. Je weet hoe dat gaat: ze vinden werk in een andere stad, ze raken gevestigd, en ieder

"In de experimentele kunstwereld worden vrouwen nog altijd niet op gelijke voet behandeld."

ging zijns weegs. Dat had ook zijn voordelen. Met de hele groep was het bijvoorbeeld moeilijk concerten in het buitenland te organiseren, en nu konden Godfried en ik als Logos Duo naar het buitenland. Dat liep heel goed: we hebben in alle werelddelen gespeeld, en op heel verschillende locaties, van grote concertzalen tot op straat." "In Gent organiseerden we de concerten op steeds andere plekken in de stad, maar dat viel niet mee. Mensen dachten vaak dat muzikanten komen en meteen spelen; we waren het beu dat er nooit opbouw- of repetitietijd was. Toen we op zoek waren naar een eigen huis hebben we meteen een plek gezocht waar we een zaaltje aan konden koppelen. Daar hadden we aanvankelijk ruimte voor 49 stoelen, en als er vijf muzikanten op het podium stonden, was het wel heel vol. Onze achterburen hadden zo'n industrieel pand met een magazijn en ik ben gaan vragen of we dat konden kopen. Dat kon, en sindsdien hebben we een zaaltje voor 150 bezoekers aan de achterkant van onze woning, waar ook de burelen van Logos gevestigd zijn. Ondertussen werken we hier met vijf mensen, we hebben een eigen website, een maandelijks tijdschrift, een klankarchief met duizenden opnamen van 1968 tot nu, een Logos Publiek Domein cd-reeks en dus een concertzaal aan huis."

VROUWEN Wat betreft de reactie op Raes' stuk: dat verrast me wel. We weten toch al sinds de jaren 1940, 1950 dat elk geluid muziek kan worden?

Darge: "Ja, zeker. In feite is dat al in gang gezet bij de futuristen, met de door Russolo ontworpen en bedachte instrumenten, zoals de geluidsmachine 'Intonarumori'. Het is bovendien grappig dat de toenmalige conservatoriumdirecteur in 1982 is opgevolgd door de barokmuzikant Johan Huys, die heel ruimdenkend is en Godfried heeft

Moniek Darge

gevraagd om docent compositieleer te worden. Inmiddels is Godfried hoofddocent."

Heeft u het gevoel dat in de loop der jaren de houding is veranderd ten opzichte van experimentele muziek?

Darge: "Ja, die is veel opener geworden. Ik merk dat aan mijn studenten bij de Academie voor Beeldende Kunst, waar ik ook muziek heb gegeven. Vroeger was men heel braaf en vond men Stockhausen ongelooflijk, maar tegenwoordig kun je de studenten niet meer zo laten schrikken. Men denkt minder in hokjes, en dat geldt ook voor onszelf. Godfried en ik zijn fervente tangodansers geworden. We hebben nu regelmatig een concert met tangomuziek van de robots, maar ook barokmuziek met de robots. Ik denk dat de verandering ook te maken heeft met de globalisering, waardoor men met veel meer in aanraking komt. Bij de lessen Indische muziek waren er vroeger studenten die ervan overtuigd waren dat je juiste en foute noten had. Dan moest je uitleggen dat ze in andere culturen en bij andere volkeren heel andere noten mooi vinden. Vandaag de dag weten ze dat allemaal. Het is een goede zaak dat men minder dogmatisch is geworden."

U heeft Logos Vrouwen opgericht en sinds 1993 organiseert u het jaarlijkse Vrouwenfestival. Is er nog altijd de noodzaak voor een aparte plek voor vrouwen?

Darge: "Toen ik in Gent kwam studeren ben ik bij Dolle Mina (*feministische beweging in Nederland en Vlaanderen die vanaf 1970 met veelal ludieke acties gelijkberechtiging van vrouwen vroeg, red.*) geweest, ik heb een boek (*'Lijf tegen lijf', 1982, red.*) geschreven over Vrouwen tegen Verkrachting (*opvang- en informatiedienst voor slachtoffers van verkrachting, red.*) en ik ben nog altijd in hart en nieren een feministe. Ik vind dat zelfs in de experimentele muziek- en kunstwereld vrouwen nog altijd niet op gelijke voet worden behandeld. Ik kon niet met lede ogen aanzien dat ook binnen Logos de vrouwen minder aan het woord – of aan de klank, zou je kunnen zeggen – kwamen dan de mannen. Ik wilde daar iets aan doen. Daarnaast voel ik als ik samenwerk met vrouwen een heel andere energie. Heel dikwijls is er met mannen toch iets van concurrentie en het ego dat meespeelt. Ik ben met Françoise Vanhecke en Barbara Buchowiec naar Kreta geweest voor opnamen en we hebben onlangs nog samen klankcomposities gemaakt. Ik zie het niet zo snel gebeuren dat ik samen met een man, zelfs niet met Godfried, een compositie maak. Maar met Françoise en Barbara gaat het als vanzelf: er is geen spanning, er is een goede sfeer en we willen dezelfde richting op."

TANGO EN TECHNOLOGIE

Er is vele jaren aan ervaring opgebouwd in het gebruik en de ontwikkeling van draadloze bewegingscontrole, myo-elektrische signalen (elektrische signalen afgegeven door spieren), pyrodetectors (soort infrarooddetectors) en lichtsensoren, *real time sound analysis*, et

Logos heeft een belangrijke rol gespeeld in het verkennen van muziek en technologie.

cetera. Met name in het afgelopen decennium is bij de stichting een groot aantal projecten ontwikkeld waarin het spelen met robots centraal staat. Het heeft geleid tot een vast ensemble waarin mensen samenspelen met de machines, het M&M-ensemble.

Darge: "Ja, dat is eigenlijk Godfried's werk, hè? Hij heeft

"We kunnen ons ook amuseren met plastic beestjes die piep zeggen."

er inmiddels meer dan veertig gebouwd. Ze zijn interactief en je kunt er gewoon mee samenspelen. Ik kan dan improviseren op mijn viool – het beste is dat dan een elektrische viool – en naar gelang het algoritme dat ik gevraagd heb te programmeren, gaan die robots reageren op mijn muziek zoals andere muzikanten dat doen. Dat is heerlijk, want je krijgt als improvisator nooit de kans om met tientallen muzikanten samen te spelen, en met die robots wel. En ze worden nooit kwaad (*lacht*). Maar ze hebben wel een eigen wil."

De reactie van die robots is niet te voorspellen?

Darge: "Je kunt ze zo programmeren dat ze honderd procent te voorspellen muziek spelen, bijvoorbeeld dat ze een tango spelen, maar je kunt ze ook helemaal vrij laten. Je kunt bijvoorbeeld ook programmeren dat, wanneer ik de hoogte inga, een aantal robots meegaat en andere juist een tegenbeweging maken. Je krijgt nooit volledig wat je wilt; de macrostructuur kun je vastleggen, maar je blijft tijdens het spelen de details invullen. Ik programmeer niet zelf maar werk daarin samen met Kristof Lauwers, die fulltime bij ons werkt. Ik leg hem uit wat voor ding ik wil maken en dan gaat hij aan de slag. Dat is een enorme luxe, want ik heb niet het geduld om hele dagen achter een computerscherm te zitten."

Bij Logos wordt enerzijds veel gewerkt met moderne technologie, en anderzijds met field recordings van volken als de Maori en de Inuit en uit gebieden over heel de wereld. Heeft u het idee dat in het algemeen de voortgaande automatisering en digitalisering een reactie opleveren in de vorm van interesse in 'gevonden' of 'natuurlijk' geluid?

Darge: "Ik zie daar inderdaad wel twee bewegingen, maar ik denk dat die elkaar perfect aanvullen in plaats van elkaar tegenspreken. We hebben ook binnen Logos die schijnbare contradictie. Godfried studeert nu machinaal om die robots te kunnen programmeren en dat is zulk minutieus en hoogtechnologisch werk. Maar we kunnen ons ook enorm amuseren met het plakken van plastic beestjes in de dozen die dan piep zeggen. Er is aan de ene kant het heel moeilijke technologische en aan de andere kant het makkelijke en voor iedereen bereik-

bare. Ik vind het een verrijking, want het betekent dat iedereen die bij ons komt iets kan vinden waarin hij zich herkent. Het is heel belangrijk dat mensen dingen zien waardoor ze beseffen dat ze ook creatief kunnen zijn."

TOEGANKELIJKHEID

U zou willen bereiken dat meer mensen zich creatief uiten?
Darge: "Ja, we zijn in die zin nog altijd '68'ers, hè? Ik vind participatie nog steeds heel belangrijk. Ik denk niet dat je de wereld met kunst kunt veranderen, maar ik denk wel dat een samenleving wint als mensen mondiger worden en meer expressiemogelijkheden hebben. Het is zo schrijnend om te zien bij mijn studenten dat zij zich zo uitsloven om een rockbandje op te richten dat dan net zo klinkt als de andere. Ik vind dat zo spijtig van al die moeite; probeer eens te klinken als jezelf."

Vindt u de museumwereld of de hedendaagse kunstwereld ontoegankelijk?

Darge: "Nee, ik vind die niet gesloten. Je moet mensen die moderne kunst gaan zien wel goede informatie en een kader bieden. Waar ik mij wel aan erger is die volkomen absurde commercie. Bij mijn colleges zeg ik altijd tegen de studenten: ik ben geen marxist, maar Marx heeft ons toch iets belangrijks geleerd en dat is dat in geldwaren en de warencirculatie, waar geld meer geld moet opbrengen, de waar die daartussen zit wel

heel vaak kunst is. Denk daar maar eens over na als je iets maakt. Als kunstenaar heb je een grote kans dat je niet in een collectie terechtkomt omdat mensen je werk interessant vinden, maar omdat je een goede belegging bent als je eenmaal naam hebt. Dat heeft niets meer met kunst te maken."

Wat of wie vindt u zelf inspirerend?

Darge: "Iemand aan wie ik heel veel te danken heb, ideologisch en qua houding, is Pauline Oliveros. Het meditatieve aspect en tegelijkertijd de grondigheid van haar muziek, dat vind ik fantastisch. Haar *Deep Listening*: kruip volledig in het geluid, beleef het en ontwikkel het. Ze heeft ook zo enorm veel gedaan. Inmiddels is ze bijna tachtig jaar en ze organiseert nog steeds haar eigen concerten, treedt overal op en is nog altijd heel energiek. Dat vind ik schitterend. Ik ken haar goed: ze heeft wel eens bij Logos gespeeld en op buitenlandse festivals participeer ik vaak in haar workshops. Ik vind het altijd een feest om bij haar te zijn. Iemand met wie ik ook heel goed opschiet is Annea Lockwood. En wie mij verder inspireert is Alison Knowles. Zij werkt veel met gevonden voorwerpen, maar dan vooral visueel. Het is heel plezierig om met haar op te treden; we doen dan iets wat tussen een performance en een concert in zit. Het is heel visueel, maar er komen ook heel veel geluiden aan te pas. Ik houd van haar attitude. Zij maakt bijvoorbeeld boekjes met foto's van zaken die zij heeft gevonden en die zijn platgereden door auto's. Ik vind het mooi dat je uitgaat van je dagdagelijkse leven; je kijkt gewoon naar de grond en je hebt de halve kunstwereld aan je voeten liggen. Ik vind het verder heel leuk om naar tentoonstellingen te gaan. Een museum bezoeken vind ik heel plezierig als er geen volk is: lege zalen waar je op je gemak kunt kijken. Liefst met een krakende vloer, daar gaat iets sacraals van uit."

Iets sacraals lijkt in tegenspraak te zijn met de toegankelijkheid waar we het net over hadden.

Darge: "O, maar ik denk dat het sacrale voor iedereen toegankelijk is, als je maar voldoende informatie geeft. Je moet mensen niet droppen tussen moderne kunst, waar ze behoefte aan uitleg hebben en het niet krijgen. Het sacrale vind ik heel mooi. Toen ik in Australië was, bezochten we een voor de Aboriginals heilige plek. Dan zijn wij westerlingen toch geneigd te denken: tja, het is een plek met schaduw en water, logisch dat het belangrijk is. We zijn dat gevoel voor het sacrale een beetje kwijtgeraakt, maar iedereen heeft toch plekken in zijn buurt waar hij zich prettig voelt. Voor mijn eerste langspeelplaat heb ik mij afgevraagd: wat zijn eigenlijk mijn *sacred places*? Waarom neem ik niet de geluiden op van een aantal plekken die voor mij belangrijk zijn en maak ik met die geluiden een compositie? De reacties op die plaat (*'Sounds of Sacred Places', 1988, red.*) zijn heel goed, nog steeds. Momenteel is er iemand in New York die de plaat op cd wil gaan uitbrengen. Ik vind het prettig dat nog steeds veel mensen zo'n plezier kunnen beleven aan heel gewone geluiden. Ook bij mijn muziekdozen merk ik dat gewone geluiden heel positieve reacties kunnen oproepen." ||

AUTEUR
Robert Muis

BEELD
Paul Lamont

SELECTIEVE BIBLIOGRAFIE

Auto-Author
(Gent, Logos, 1986)
Lijf tegen lijf
(Leuven, Kritak, 1982)

DISCOGRAFIE

Moniek Darge - Crete
Soundies (Kye, 2010)
Moniek Darge - Soundies
(Selected Works 1980-2001)
(Kye, 2009)
Moniek Darge - Magnesia
(eigen beheer, 2006)
Moniek Darge - Sounds of
Sacred Places (Iglou, 1986)
Moniek Darge en Barbara
Buchowiec - BasiaMo
(Logos Public Domain, 2001)
Moka - Cyclic (Logos Public
Domain, 1998)
Logos Duo - Logos Works
(Experimental Intermedia
Foundation, 1995)
Logos Duo - Composition/
Improvisation (Iglou, 1982, lp)
Logos Ensemble -
Pneumafoon (Iglou, 1986,
2-lp)

LUISTER

luister naar 'Kasik' van
Moniek Darge/Logos Women
op MTGonzo (circus) 100

WWW

www.logosfoundation.org
[www.myspace.com/
moniekdarge](http://www.myspace.com/moniekdarge)

GONZO (CIRCUS)
#44

ONDERWERP
Wim Vandekeybus
Geert Van Istendael
TG Hollandia
Dead Man Ray

DISCIPLINE
dans
literatuur
theater
muziek

B/NL
B
B
B

MTG
-
-
-

WWW
www.ultimavez.com
-
-
deadmanray.com

AUTEUR / FOTOGRAAF
Dimitri Vossen / -
Guy Bindels / -
Ruth Timmermans & Gé Huismans / -
Stefan Flipkens / -

GONZO (CIRCUS)
#43

ONDERWERP
Need Company
Bauer
Rival
De Puta Madre

DISCIPLINE
theater
muziek
muziek

B/NL
B
NL
B
B

MTG
-
-
-

WWW
needcompany.org
-
-
myspace.com/deputamadrecw

AUTEUR / FOTOGRAAF
Liesbeth Monden / -
Gé Huismans / -
Filip Nuyts / -
Filip Nuyts / -